

Rabobank

Eén munt, één betaalmarkt

Rabobank staat aan de vooravond van de komst van de Europese betaalmarkt – de Single Euro Payments Area (SEPA). Die ontwikkeling heeft een grote impact op banken en klanten. Het doel van SEPA is om van de nu nog gefragmenteerde nationale betaalmarkten één Europese betaalmarkt te maken, waar verwerkers en aanbieders van betalingsverkeer de concurrentie aan moeten gaan op Europese schaal. Op 28 januari 2008 komt het eerste Europese betaalproduct, de Europese overboeking, beschikbaar waarmee betalingen in euro's met hetzelfde gemak naar rekeningen in eigen land als naar rekeningen in andere landen kunnen worden gedaan. Dure buitenlandse betalingen zijn een doorn in het oog van de Europese Commissie die al langer droomt van een efficiëntere Europese betaalmarkt. Sinds de introductie van de euro is die politieke wens alleen maar sterker geworden. Niet alleen de Europese politiek, maar ook de banken hebben voordelen van een efficiënter Europees betalingsverkeer. Veel van de informatie in dit Themabericht is terug te vinden op de website www.SEPANL.nl van de NVB. Ook verwijzen wij naar het artikel 'Europa op weg naar één betalingsgebied'¹ waarin de SEPA-producten aan de orde komen en de consequenties worden toegelicht.

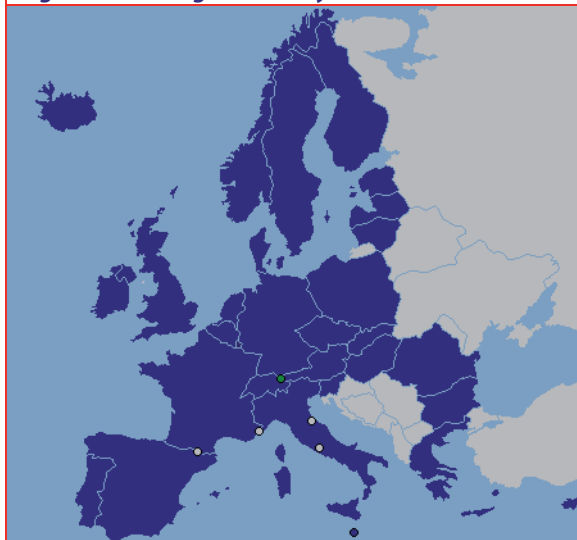
Banken onder druk

De droom van de Europese Commissie van een 'single payments area' is al minstens zo oud als de euro zelf. De tot standkoming van zo'n concurrerende interne markt voor betaalverkeer moet een belangrijke bijdrage leveren aan de 'Lissabonstrategie'. Die stelt dat de EU in 2010 de meest competitieve en dynamische kenniseconomie van de wereld zou moeten zijn. Het was de Europese Commissie dan ook een doorn in het oog dat binnen de EU grensoverschrijdende overmakingen van kleine bedragen er langer over doen en veel meer kosten dan binnenlandse betalingen. Bij de Europese banken dringt zij er daarom al sinds het begin van de jaren negentig op aan om efficiënte systemen te ontwikkelen voor

grensoverschrijdende retailbetalingen.

De druk op de banken werd in 2001 verder opgevoerd met de introductie van Verordening 2560. Deze verordening schrijft voor dat de kosten van grensoverschrijdende betalingen tot € 50.000 hetzelfde moeten zijn als die van betalingen in euro binnen een lidstaat. De Europese bankensector besloot daarop de krachten te bundelen en richtte de *European Payments Council* (EPC). Die nam de uitdaging van de politiek aan om de voorwaarden te scheppen voor één Europese betaalmarkt: de SEPA. De EPC bestaat uit ruim 60 banken (waaronder de Rabobank) en verenigingen van banken uit 27 landen. SEPA omvat, naast de eurozone, ook enkele banken in de overige landen van de EU en landen die deel uitmaken van de Europese Economische Ruimte plus Zwitserland. Gebruikers in die landen kunnen zo ook gebruik maken van SEPA-betaalinstrumenten in euro.

Figuur 1: De Single Euro Payments Area

SEPA-31 = EU lidstaten + IJsland, Liechtenstein, Noorwegen en Zwitserland

Wie, wat, wanneer

SEPA is dus in eerste instantie een politieke keuze die past binnen de Lissabonstrategie. Het initiatief werd genomen door de Europese Commissie, ondersteund door de Europese Centrale Bank (ECB). De bankensector heeft het op zich genomen om dit via zelfregulering uit te werken en in te voeren (zie

¹ http://rwab.bedrijven.rabobank.nl/left/klant_en_markt/bedrijven_advisie_marktwerking/fl/sepa/sepa.asp (link voor Rabobank-medewerkers).

Figuur 2: De overgang naar SEPA in Nederland

2008	2009	2010	2011	2012	2013
Alle Nederlandse betaalrekeningen zijn bereikbaar voor Europese overschrijvingen. Betalen met de Europese overschrijving is mogelijk voor klanten van de grootste Nederlandse banken.	Alle Nederlandse betaalrekeningen zijn bereikbaar voor SEPA-incasso's.	Alle Nederlandse banken stellen de Europese overschrijving aan hun klanten beschikbaar.	Alle Nederlandse banken bieden klanten SEPA-incassoproducten aan.	Alle Nederlandse banken stellen de papieren overschrijving aan bepaalde klanten beschikbaar.	Alle Nederlandse banken gebruiken alleen nog SEPA-standaarden voor overschrijvingen en incasso's. Ook alle betaalautomaten voldoen aan de SEPA-standaard.
Alle nieuw uitgegeven betaalpassen zijn SEPA-proof.			Alle in Nederland uitgegeven debitcards voldoen aan de SEPA-standaard.		

Bron: De overgang op SEPA, juni 2007 (www.SEPANL.nl)

figuur 3). Het juridische kader op Europees niveau wordt bepaald door de Richtlijn Betaaldiensten (de *Payments Services Directive* of PSD) van de Europese politiek. Deze moet een einde maken aan de verschillen tussen de nationale regels van de EU-lidstaten voor het betalingsverkeer. De nieuwe regels moeten leiden tot een meer efficiënte inrichting van het betalingsverkeer in Europa. Bovendien moeten de kosten van een betaalmiddel zichtbaar en transparant gemaakt worden in de prijs ervan. Gestreefd wordt naar zo min mogelijk niet-zichtbare kruissubsidies, om de klanten zo te stimuleren om het meest efficiënte betaalmiddel te kiezen. De PSD moet door de Europese lidstaten vóór 1 november 2009 worden omgezet in nationale wetgeving. Het ministerie van Financiën is daarvoor in Nederland verantwoordelijk. Een deel van het SEPA-project loopt overigens al vertraging op, omdat het project voor een groot deel afhankelijk is van de nog in Nederlandse wetgeving te implementeren PSD. Het technische kader wordt gevormd door de specifieke regelgeving, afspraken en standaarden van de EPC. De banken implementeren de EPC-regels en -afspraken en bereiden de overgang naar SEPA voor (zie figuur 2). In Nederland gebeurt dat onder leiding van de Stuurgroep SEPA Migratie NL. Deze is begin 2007 opgericht door de Nederlandse banken samen met De Nederlandsche

Bank (DNB) en Currence². De stuurgroep heeft als taak de invoering van en migratie naar de nieuwe SEPA-betaalproducten in Nederland voor te bereiden.

De Payments Services Directive

Eerder dit jaar werd op Europees niveau overeenstemming bereikt over de *Payment Services Directive* (PSD). De PSD vormt de juridische basis voor SEPA. De richtlijn bevat onder andere:

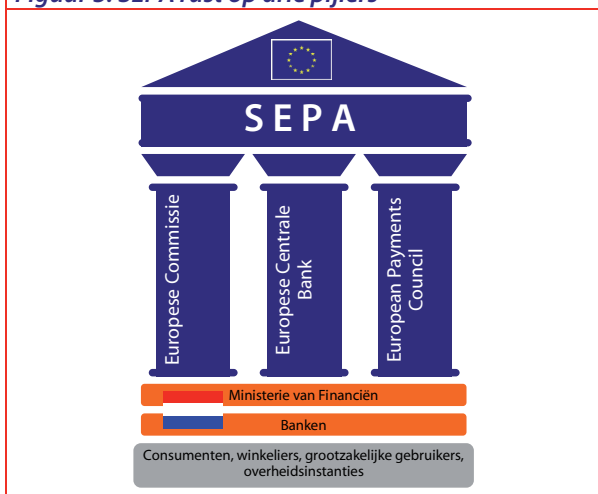
- een toezichtregime voor sommige aanbieders van betaaldiensten;
- gedetailleerde eisen over de informatievoorziening aan klanten;
- een termijn van acht weken voor terugboekingen bij incasso;
- nadere eisen over maximale doorlooptijd van transacties;
- een verbod op valuterings;
- een verdere regeling van de precieze aansprakelijkheid van klanten en aanbieders;
- een recht voor bedrijven om aan de klant tarieven te rekenen voor de kosten van het gebruik van bepaalde betaalmiddelen.

² Currence is eigenaar van betaalproducten als PIN en Chipknip. Currence is ontstaan uit de opsplitsing van Interpay in Currence en Equens. Equens is de naam van het fusiebedrijf voor de verwerking van elektronisch betalingsverkeer dat onstond na het samengaan van Interpay en het Duitse Transaktionsinstitut.

Voordelen vooral op lange termijn

De integratie van de Europese financiële markten wordt essentieel geacht om voor 2010 van de Europese economie de meest concurrerende en dynamische te maken. De Europese Commissie heeft – met de goedkeuring van het EP en de regeringsleiders – sinds het einde van de jaren negentig een breed pakket aan Europese regels en andere initiatieven geïntroduceerd die de financiële integratie moeten bevorderen. SEPA vormt daarvan een belangrijk onderdeel.

Figuur 3: SEPA rust op drie pijlers

Het doel is om de nu nog gefragmenteerde nationale betaalmarkten samen te smelten tot één betaalmarkt waar verwerkers en aanbieders van betalingsverkeer de concurrentie aan moeten gaan op Europese schaal. En dat moet dan weer leiden tot betere producten, meer efficiency en lagere kosten. Het ligt voor de hand dat vooral inefficiënte betaallanden voordelen zullen hebben van een efficiënte Europese betaalmarkt. Maar ook in Nederland zullen standaardisatie, schaalvoordelen en de toename van de concurrentie op langere termijn naar verwachting leiden tot nog meer efficiëntie en dus lagere prijzen. Doordat SEPA het gebruik van efficiënte betaalmiddelen stimuleert, zullen de maatschappelijke kosten van het betalingsverkeer op termijn afnemen. Meer concurrentie van buitenlandse aanbieders zorgt er ook voor dat bijvoorbeeld winkeliers in de Europese markt meer keuze krijgen uit leveranciers van onder meer betaalterminals. Bovendien zou de vergroting van de afzetmarkt en de toegenomen concurrentie banken moeten prikkelen om verder te innoveren en nieuwe

producten en diensten op de markt te brengen. Voor gebruikers wordt grensoverschrijdend betalen bovendien veel eenvoudiger. Een transactie naar een ander euroland is straks exact hetzelfde als een transactie binnen Nederland. Op korte termijn zijn de voordelen dan ook groter voor consumenten en bedrijven die veel in andere Europese landen betalen. Internationaal zaken doen wordt gemakkelijker. Nederland kan daar als handelsland van profiteren. SEPA speelt een sleutelrol bij de totstandkoming van één Europese markt voor financiële diensten aan de consument, doordat verschillen in nationale betaalsystemen (juridisch, technisch en commercieel) grotendeels verdwijnen. De consument profiteert bovendien van uniforme en transparante voorwaarden voor het betalingsverkeer. Wij verwachten dat daardoor de grensoverschrijdende dienstverlening zal toenemen. Aan de 'achterkant' zijn de eerste tekenen van het ontstaan van een Europese betaalmarkt al zichtbaar³. Het uitendelijke effect van SEPA op de integratie van de retailmarkten wordt echter bepaald door de acceptatie van nieuwe SEPA-producten door de gebruikers. SEPA heeft alleen betrekking op betalingen in euro's. De gevolgen van SEPA op de niet-eurolanden zijn daarom afhankelijk van de mate waarin SEPA betalingen in euro's in die landen stimuleert.

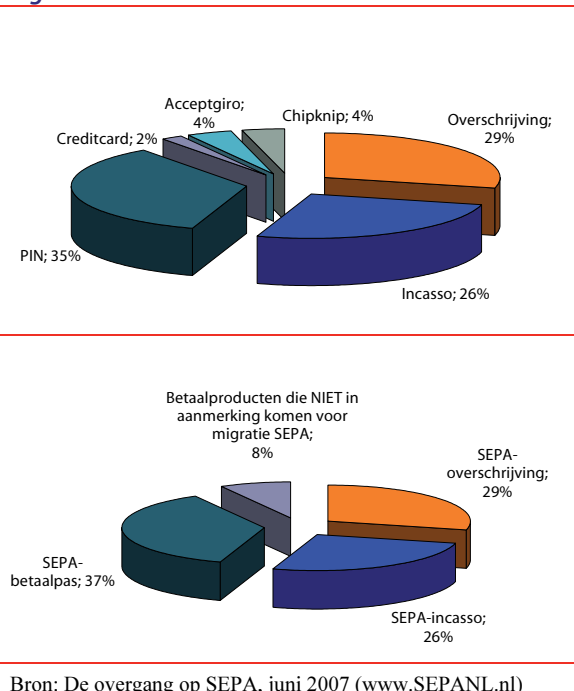
Bouwstenen van SEPA

De *Single Euro Payments Area* kent een aantal elementen die samen de bouwstenen vormen voor de interne betaalmarkt. Als eerste is er natuurlijk de gemeenschappelijke munt, de **euro**. Om snelle en goedkope grensoverschrijdende betalingen mogelijk te maken werden nieuwe internationale normen voor het **International Bank Account Number (IBAN)** en de **Bank Identifier Code (BIC)** ontwikkeld. Vanaf 1 januari 2007 is het gebruik van IBAN en BIC verplicht voor grensoverschrijdende betalingen binnen de Europese Economische Ruimte (EER). Om het pan-Europese betalingsverkeer mogelijk te maken hebben de banken – verenigd in de EPC – specifieke regelgeving, afspraken en standaarden opgesteld. Die

³ Voorbeelden zijn de fusie tussen betaalverwerkers Interpay en het Duitse Transaktionsinstitut (2006), de verkoop van het Belgische Banksys en Bank Card Company (BCC) aan de Franse groep Atos Origin (2006) en de fusie in 2007 tussen Voca en LINK, twee grote Britse spelers op het gebied van betalingsverkeer.

gaan over de verwerking van betalingen tussen banken waardoor straks betalen met een **SEPA-overboeking** en **SEPA-incasso** mogelijk is in heel Europa. Bovendien zijn afspraken gemaakt over de opzet en structuur van de markt voor de verwerking van betalingen en voor betalingen met **SEPA-betaalpassen**. De Europese betaalmiddelen vervangen straks een groot deel van de bestaande nationale betaalinstrumenten. Ruim 92% van alle niet-chartale betalingen in Nederland wordt gedaan door middel van binnenlandse betaalmiddelen die kunnen worden vervangen door SEPA-compliant producten (figuur 4). Tijdens de migratieperiode zullen Nederlandse binnenlandse betaalproducten en SEPA betaalproducten naast elkaar worden gebruikt. Voor de papieren acceptgiro en de chipknip komt geen SEPA-alternatief beschikbaar. Voor de acceptgiro geldt dat dit betaalmiddel reeds het einde van zijn levenscyclus nadert. Deze zal dan ook geleidelijk worden vervangen door andere producten. De Nederlandse banken zullen de chipknip blijven aanbieden totdat er alternatieve laagwaardige betaalmethoden (gebaseerd op een SEPA of een internationale standaard) op de markt komen.

Figuur 4: Betaalinstrumenten voor en na SEPA

De kost gaat voor de baat uit

De kost gaat echter voor de baat uit. De overgang naar SEPA maakt grote investeringen en administratieve aanpassingen nodig en kost veel marktpartijen,

zoals aanbieders en verwerkers van betaaldiensten, veel geld en energie. Consumenten zullen moeten wennen aan de nieuwe Europese producten. Minder efficiënt betalende consumenten zullen bovendien mogelijk duurder uit zijn dan nu het geval is. Datzelfde geldt voor inefficiënt betalende en ontvangende bedrijven en instellingen. Hierin schuilt nog een extra moeilijkheid. De extra investeringen en kosten zijn vaak op individueel niveau zichtbaar, terwijl de voordelen veel meer op macroniveau te verwachten zijn. Dat vraagt om een goede communicatie. Daarnaast zal de kosten-batenafweging van land tot land verschillen. Voor een land waar het betalingsverkeer relatief efficiënt is georganiseerd kan zo'n afweging bovendien ongunstig uitvallen, met name op de korte termijn.

Tot slot

Om SEPA te verwezelijken heeft de Europese Commissie de druk op banken flink opgevoerd om een efficiënte Europese betaalmarkt te realiseren. Verenigd in het EPC hebben de banken zich sterk ingezet om de standaarden te ontwikkelen en afspraken te maken om pan-Europees betalingsverkeer in euro's mogelijk te maken. De uitvoering daarvan vereist voor alle marktpartijen enorme investeringen en aanpassingen. Bepalend voor het succes van SEPA is de vlotte acceptatie van SEPA-betaalproducten door de gebruikers. Hieraan kunnen vooral overheden een steentje bijdragen. Als 'launching customer' van SEPA-overschrijvingen en -incasso's kunnen zij zorgen voor de benodigde kritische massa van de nieuwe betaalinstrumenten. Zonder die kritieke massa zal de migratieperiode – de periode waarin nationale producten en SEPA-producten naast elkaar worden gebruikt – langer duren dan nodig is. Dat werkt onnodig kostenverhogend en is een bedreiging voor het welslagen van het project.

oktober 2007

Anke Struijs (030 - 2165166)
A.C.A.Struijs@rn.rabobank.nl

Met dank aan Alex van Putten en Gerard Selen van het Directoraat Particulieren van Rabobank Nederland voor hun nuttige commentaar